

An aerial photograph showing a British Sea King helicopter in flight above a Sea King amphibious assault ship. The helicopter is dark green with white markings and a red, white, and blue tail. The ship is a large, grey-hulled vessel with a flat deck, typical of the Royal Navy's Sea King class. The water is a deep blue-grey.

När Falklandskriget bröt ut ställdes britternas **amiral Woodward** inför en rad svåra beslut. Var skulle man landstiga? Var fanns hoten? Var kunde fienden lägga minor? Bra beslutsunderlag blev livsviktigt i den jättelika logistiska operationen.

FALKLANDSÖARNA 1982

AMIRALEN LEDDE KRIGET OMBORD

»I HERMES BRYGGKOMPLEX ANALYSERADE WOODWARDS STAB DET BESVÄRLIGA LÄGET»

Brittiska styrkornas flaggskepp *HMS Hermes* på väg mot Falklandsöarna.
I luften ett Sea Harrier.

De styrkor som skickades för att återta Falklandsöarna leddes i praktiken av konteramiral John »Sandy» Woodward. För att kunna planera och leda insatserna hade amiralen sin stab till hjälp. Den utgjordes av ett antal officerare som ombord på flaggskeppet (det fartyg på vilket amiralen fanns) i trånga utrymmen arbetade långa skift. I en kontinuerlig process arbetade staben med planering, genomförande och uppföljning och såg till att det fanns rätt underlag när beslut behövde fattas.

Argentina invaderade Falklandsöarna den 2 april 1982. Beslutet att börja sätta samman en stridsgrupp

som skulle kunna återta öarna, operation Corporate, tog premiärminister Margaret Thatcher redan dagen före landstigningen. Samtidigt som de argentinska förbanden landsteg, fick en sjöstyrka i Medelhavet under befäl av Woodward order under pågående övning att gå mot Falklandsöarna. Dessutom skickades tre brittiska atomubåtar till det blivande operationsområdet.

HEMMA I ENGLAND började man också omedelbart organisera huvudstyrkan, som skulle sändas iväg för att återta öarna. Problemen var omfattande och mycket berodde på hur snabbt det gick att få hangarfartygen *Hermes* och *Invincible* klara, den ▶

**Amiral »Sandy»
Woodward.**

FALKLANDSKRIGET

► äldre Hermes låg dessutom i docka i Portsmouth. Materiel och utrustning behövde kompletteras och modifieras. Vidare behövdes nära 90 inhyrda civila fartyg för att få tillräcklig transportkapacitet. Därefter skulle det ta minst tre veckor att förflytta stridskrafterna till Falklandsöarna, innan själva motanfallet kunde påbörjas. Efter forcerade förberedelser kunde delar av huvudstyrkan, inklusive hangarfartygen, lämna England redan den 5 april.

Falklandsöarna ligger 50 mil från argentinska fastlandet.

De brittiska officerare som skulle utkämpa Falklandskriget saknade i stort sett erfarenhet av större strider. Däremot hade många upplevt rensningsaktioner och småstrider i imperiets utkanter och på Irland. Några av de äldsta officerarna hade som unga upplevt andra världskriget och Korea-kriget. Ingen hade lett en större styrka eller ett större fartyg i verklig strid och ingen av de högre cheferna hade heller någon erfarenhet av större landstigningar.

LEDNINGSORGANISATIONEN var inte helt entydig och klar. Att Royal Navy skötte den övergripande ledningen berodde på brittisk praxis att den försvarsgren som bar den största bördan skulle leda hela operationen – i detta fall flottan. Formellt leddes operationen av chefen för Royal Navy från högkvarteret i Northwood utanför London. De insatta styrkorna var i sin tur indelade i tre stridsgrupper: amiral Woodward's hangarfartygsstyrka, en amfibietransportstyrka under ledning av kommandören Michael Clapp och landstigningsförbanden som inledningsvis leddes av brigadgeneral Julian Thompson. Woodward, som var äldst i tjänst, hade till uppgift att samordna dessa tre styrkor. Att det saknades en chef med ett klart och entydigt ansvar över hela det blivande operationsområdet påpekades internt men det ledde inte till någon åtgärd. Ledningen fungerade ändå tack vare ett gott samarbete mellan de olika cheferna.

På väg mot Falkland planerade Woodward tillsammans med sin stab den kommande insatsen. Det gällde att reda ut grundläggande faktorer som

»BRITTERNA INLEDDE SIN MOTOFFENSIV DEN 25 APRIL GENOM ATT DÅ ÅTERTA SYDGEORGIEN»

från vilken riktning man skulle närma sig öarna? Var fanns de bästa landstigningsområdena? På vilka platser var det minst sannolikt att argentinarna fanns? Var skulle egen spaning användas? Kunde argentinarna hindras från att använda sina flygfält? Hur och var kunde argentinarna använda ubåtar och minor? På vilka sätt kunde argentinskt flyg anfalla och hur kunde detta hot bemötas?

STABEN PRESSADES AV att på kort tid bli förtrogen med en enorm och okänd krigsskådeplats med ett besvärligt klimat. Mängden information som skulle behandlas gjorde att Woodward såg sig tvungen att förstärka sin underrättelsedetalj. Staben arbetade sedan vidare med att lösa alla problem i samband med att förflytta fartyg, människor och utrustning drygt 16 000 kilometer.

I denna planeringsfas utgjorde valet av ett blivande landstigningsområde det största problemet. Flera alternativ övervägdes och alla för- och nackdelar analyserades noga. Staben utarbetade så småningom en stridsplan genom att planera hela företaget baklänges. En grundförutsättning var att hela operationen behövde avslutats före juli då sämre väder i Sydatlanten skulle försvåra insatserna.

Med hjälp av ett flyttbart stapeldiagram växte planen fram. Man arbetade enligt principen »vi måste senast vara vid x, där vid y och ha anlagt ett flygfält vid z.» Den sista pusselbiten var ett landstigningsfartyg i reserv om det första slogs ut. Men dessa reservfartyg kunde inte vara i Sydatlanten före den 16 maj, sist av alla fartygen. Utifrån detta kom man fram till att landstigningen skulle ske mellan den 16 maj och den 25 maj. Det förutsatte i sin tur att spaningsförbanden sattes i land senast den 17 april.

ÖN ASCENSION MITT i Atlanten byggdes ut till en framskjuten brittisk underhållsbas. Där möttes också Woodward's flottilj från Medelhavet huvudstyrkan med hangarfartygen den 15 april. Woodward's stab flyttade då över till flaggskeppet Hermes. Först nu kunde Woodward börja trimma ihop sin stridsgrupp. Medan sjöstyrkan sedan fortsatte mot Falklandsöarna övade amfibiestyrkan på Ascension för att ansluta till sjöstyrkan tio dagar senare. Operationsplanen gick ut på att 1) sjöstyrkan med hangarfartygen skulle anlända först och etablera en blockad runt Falklandsöarna, 2) återta Sydgeorgien, 3) erövra luft och sjöherravälde, 4)

Argentinska skeppet Belgrano sänktes med två torpeder. 323 man omkom.

Soldater ur Royal Marines ombord på Hermes väntar på att bli upphissade till en Westland Sea King-helikopter.

FOX/GETTY

genomföra landstigning och återerövra Falkland.

Britterna inledde sin motoffensiv den 25 april genom att då återta Sydgeorgien. Den 2 maj var två argentinska sjöstyrkor på väg mot Woodward's fartygsgrupp från olika håll. Den ena styrkan utgjordes av den äldre argentinska kryssaren Almirante Belgrano (ursprungligen en amerikansk kryssare

från andra världskriget) som eskorterades av två jagare. Gruppen skuggades i sin tur av den brittiska atomubåten Conqueror. Däremot hade de två andra brittiska ubåtarna inte någon kontakt med den andra argentinska sjöstyrkan. För att undvika risken att bli utsatt för ett kniptångsanfall av de två fiendliga styrkorna beslöt sig Woodward för att låta ►

Flygfisk sänkte HMS Sheffield

★ Exocetrobotarna som de argentinska Super Étendard-planen var bestyckade med blev internationellt kända i och med sänkningen av HMS Sheffield. Trots att merparten av de skador som tillfogades brittiska fartyg under Falklandskriget orsakades av vanliga flygbomber var det just Exocetsystemet som uppmärksammades stort i media. Robotarnas mycket låga flyghöjd

gjorde dem svåra att upptäcka med radar.

Robotarna har tillverkats i fem olika versioner sedan de började utvecklas 1967. De argentinska jaktplanen bar varsin AM39, den enda version av roboten som kunde avfyras från luften. Systemet utvecklades i Frankrike och själva namnet kommer från familjen »flygfiskar» (Exocoetidae).

Britterna fruktade Exocet-

robotarna så till den grad att man planerade för ett hypotetiskt scenario där argentinarna lyckades sänka något av de två hangarfartygen Hermes och Invincible, något som hade gjort det mycket svårare att återta Falklandsöarna.

Sheffield träffades av en exocet-robot midskepps. Knappt en vecka senare sjönk fartyget medan det bogserades.

- ▶ Conqueror bekämpa Belgrano. Men de argentinska fartygen befann sig utanför den av britterna deklarerade spärrzonen runt Falklandsöarna och ett anfall skulle bryta mot de brittiska reglerna för insats och mot folkrätten.

HÖGT UPPE I HERMES bryggkomplex analyserade Woodward och hans stab det besvärliga läget. Det gällde att snabbt få ledningen i London att utvidga den brittiska spärrzonen. Men det fanns inte tid att följa den normala och tidskrävande proceduren för ett sådant beslut. Woodward tog då den medvetna risken att klockan 07.45 skicka en direkt order till Conqueror om att anfalla Belgrano-gruppen. Woodward kände ubåtschefen väl och visste att han skulle vara helt klar över att Woodward inte hade rätt att ge en sådan order. Den var istället avsedd för flottans högkvarter i London som ruskades om rejält.

I valet mellan att Woodward blivit tokig eller att han agerade som han gjorde för att de skulle förstå att det omedelbart krävdes en ändring av reglerna för ingripande valde man i högkvarteret att göra det senare. Order om detta kom klockan 13.30. Men under ytan i Sydatlanten kunde Conqueror bara ta emot radiosignaler via en mast när ubåten gick på periskopdjup och det var först klockan 17.30 som den nya insatsordern nådde ubåten.

En och halv timme senare var den i anfallsläge. Belgrano sjönk efter att ha träffats av två torpeder varvid 323 man omkom ur en besättning på 1100. Förlusten av kryssaren skrämde sedan den argen-

Exocet AM39 avfyras från flygplan.

tinska flottan till passivitet och britterna hade därmed uppnått sjöherravälde.

Den 4 maj opererade Woodwards stridsgrupp öster om Falklandsöarna, tillräckligt nära för att deras egna flygplan från hangarfartygen skulle kunna genomföra flyganfall och samtidigt så långt bort som möjligt från det argentinska fastlandet för att försvara fientliga flyganfall. Ett argentinskt spaningsflygplan upptäckte de brittiska fartygens påslagna spaningsradarstationer. Detta spaningsunderlag var tillräckligt för att två argentinska attackflygplan av typ Super Étendard tre timmar senare kunde hitta och anfälla den brittiska sjöstyrkans fjärrskydd som utgjordes av jagarna, Coventry, Glasgow och Sheffield. De båda argentinska attackflygplanen var utrustade med var sin fransk Exocet sjömålsrobot av de totalt fem som strax tidigare levererats till Argentina.

DE BRITTISKA FARTYGENS luftvärnssystem var i första hand avsedda för mål på höga höjder. Mot dessa moderna robotar, som flög på lägsta höjd, fick brittiska fartyg förlita sig på passiva motmedel som radarskenmål, vilka åstadkoms med hjälp av uppskjutna remsraketer. Britterna hade hoppats att argentinarna ännu inte hade hunnit få Exocetsystemet operativt. Förvarningstiden för britterna skulle i bästa fall uppgå till fyra minuter.

Hela morgonen fick den centrala luftförsvarsledningen ombord på Invincible en ström av falska varningar om upptäckta hot som istället kunde vara fiskmåsar eller blåsande valar. Den mentala stressen för personalen i stridsledningscentralerna påverkades också av att det var det första verkliga stridsdygnet och för flertalet den första striden överhuvudtaget.

När de två attackflygplanen steg och tände sina radarstationer upptäcktes de av Glasgow som via radio varnade övriga brittiska fartyg. I luftförsvars-

»MOT DESSA MODERNA ROBOTAR, SOM FLÖG PÅ LÄGSTA HÖJD, FICK BRITTISKA FARTYG FÖRLITA SIG PÅ PASSIVA MOTMEDEL SOM RADARSKENMÅL»

centralen på Invincible var man ovillig att i onödan ge en allmän order om att förbruka remsraketer och misstrodde först varningen. Glasgow såg sedan de två avfyra robotarna på sin radarskärm under deras två minuter långa flygning. Den ena roboten missade helt, den andra styrde mot Sheffield, som inte svarade på anrop. Då robotarna avlossades råkade Sheffield använda sitt satellitkommunikationsnät för rutinmeddelanden, vilket blockerade fartygets radarvarnare så att attackflygplanen inte upptäcktes.

VIDARE MISSTRODDE ÄVEN Sheffield varningarna från Glasgow och sköt inte upp några remsor till skydd. Roboten träffade Sheffield midskepps utan att explodera men orsakade en våldsam brand. Av en besättning på 286 man dog eller skadades 44.

Ombord på Hermes motstod Woodward impulsen att försöka leda räddningsinsatserna utan detta delegerades till andra. Däremot såg han till att delegera resurser och omdisponera fartyg så att sjöstyrkan fortsatte att lösa sina uppgifter. Efterhand och under stor stress över denna första brittiska fartygsförlust arbetade Woodwards stab med att göra en lista på

de lärdomar man kunde dra av det argentinska flyganfallet. Många frågor krävde snabba svar för att minska risken och verkan av kommande fiendliga anfall. Man frågade sig varifrån attackflygplanen kom? Vilken väg hade de flugit? Kunde de ha upptäckts tidigare? Vad hade hänt med Sheffield motmedel, särskilt remsraketerna? Var fartygens försvarsgruppering lämplig? Var rutinerna och skyddstjänsten ombord tillräckligt bra?

PÅ DETTA SÄTT arbetade Woodwards stab i med och i motgång. Så småningom gav arbetet frukt och den brittiska operationsplanen lyckades i alla sina steg. Den 21 maj påbörjades landstigning och när brohuvudet var etablerat inleddes den 80 kilometer långa marschen mot Port Stanley som återerövrades den 14 juni. Men krig går inte att vinna utan förluster. Segern kostade britterna sju fartyg, tio jaktflygplan, 24 helikoptrar samt sammanlagt drygt 1000 man stupade och sårade. Det var förluster som Woodward och hans stab hela tiden gjorde allt de kunde för att minimera. 🇬🇧

Marco Smedberg är militärhistoriker och författare.

Boktips:
Brännpunkt Sydatlanten, Falklandskriget 1982 (2012) av Richard Areschoug
★ **Militär ledning** (2001) av Marco Smedberg.
★ **Ett hundra dagar, striden om Falklandsöarna** (1994) av Sandy Woodward.

Den 21 maj påbörjades landstigningen av de brittiska trupperna.